
Jazzovou sekci nedáme!

Na konkrétní projevy norem normalizace lze nahlížet z různých úhlů. Mně půjde o ukázkou fungování mechanismů moci v období sedmdesátých a osmdesátých let, přičemž se soustředím na tvrdé represivní dopady a účinky těchto norem. K tomu jsem si vybral případ Jazzové sekce, který ve druhé polovině osmdesátých let rozvířil hladinu společenského dění a zaznamenal nejen široký mezinárodní ohlas, ale i nebyvalou občanskou podporu souzeným a následně vězněným členům výboru této organizace.

Žádost o registraci Jazzové sekce podal Karel Srp v roce 1969. Původně chtěli být Jazzovou unií a první stanovy vypracoval Jindřich Kaucký. Asi ve stejnou dobu požádali o svoji organizaci hudebníci soustředění v přípravném Svazu hudebníků ČSR. Nakonec bylo rozhodnuto připojit se k Svazu hudebníků kvůli podobnosti stanov, což se stalo na doporučení civilně správního úseku Ministerstva vnitra ČSR. V listopadu 1971 se konal ustavující sjezd a byl přijat název Jazzová sekce Svazu hudebníků ČSR. Stanovy Jazzové sekce uváděly, že „v rámci Svazu hudebníků má charakter jeho pobočky s tím rozdílem (proti stanovám Svazu hudebníků, pozn. L. M.), že obvodem její působnosti je území ČSR. V souladu s §5 stanov Svazu hudebníků je Jazzová sekce právnickou osobou".¹ Předsedou jazzové sekce se stal Milan Dvořák, místopředsedy byli Lubomír Dorůžka a Karel Srp. Později se složení výboru měnilo (viz níže).

Svaz hudebníků se zabýval hlavně sociálními a odborovými problémy amatérů a tzv. lidových hudebníků. Jazzová sekce začala vydávat časopis, organizovala Pražské jazzové dny, přednášky apod. Svaz hudebníků se tuto aktivitu snažil eliminovat a proto poukázal na rozpor ve svých stanovách, totiž že nemůže vytvářet tzv. žánrové sekce, ale jen podle místa působnosti. K tomu byl Svaz hudebníků „tlačen“ Ministerstvem kultury ČSR. Svaz hudebníků naléhal, aby se Jazzová sekce stala součástí jeho Pražské pobočky, čímž by ovšem došlo ke komplikacím v práci Jazzové sekce. Této nesrovnalosti později také Ministerstvo kultury využilo.

Roku 1978 se Svaz hudebníků rozhodl činnost Jazzové sekce zrušit a nedobrovolně převést pod Pražskou pobočku Svazu hudebníků. Jazzová sekce vydala proto výzvu členům, že má dojít k zabavení jejího majetku.² V důsledku toho by přestal vycházet bulletin Jazz, skončily by klubové večery, Inter jazz servis, zájezdy, koncerty (připomínám organizování několika ročníků Pražských jazzových dnů) atd. O své další existenci měli rozhodnout členové Jazzové sekce na schůzi v neděli 9. 4. 1978 v sále pražské Hajnovky (Praha 2, Vinohradská 25). V rozeslané výzvě se navrhovalo vyjádřit nedůvěru výboru Svazu hudebníků, žádat o jeho odstoupení, odeslání informací o skutečném stavu věcí nadřízeným orgánům apod. Dále v cyklostylu rozeslaném na dva tisíce adres byl uveden další postup pro případ, že by Jazzová sekce přestala existovat.

¹ Cit. podle: Příloha č. 6 k vyšetřovacímu spisu č. VV - 66/22-85.

² „V souladu se stanovami naléhavě svoláváme všechny členy Jazzové sekce na sraz, kde bude vyjádřeno naše odmítavé stanovisko k rozhodnutí administrativy Svazu hudebníků, které má vést ke zrušení jednotné Jazzové sekce, k zabavení majetku Jazzové sekce, k odebrání částky Kčs 31. 000,- z pokladny Jazzové sekce, kterou Svaz hudebníků – pražská pobočka požaduje na úhradu svých prodělečných akcí a k dalším zvlřím.“ Cit. podle originálu letáku uloženého v archivu Jazzové sekce, t. č. Valdštejnská 14, Praha 1.

Výzva členům nebyla politicky motivována, politický charakter však měly důsledky. Když byla komunisty zpětně hodnocena činnost Jazzové sekce, byla Hajnovka označena za první antisocialistické veřejné vystoupení po roce 1969. Stala se pojmem nového druhu odporu, požadování dodržování Ústavy a Listiny lidských práv a svobod. Text výzvy byl dále rozmnožován, vyvěšován po zdech, odvysílala ho Svobodná Evropa a Hlas Ameriky. Komunistická strana si počínání Jazzové sekce vysvětlila jako útok na její vedoucí pozici, byla dokonce vydána celostátní opatření k udržení pořádku, včetně klidu v armádě.³

Nemohu se zcela vyčerpávajícím způsobem věnovat ediční činnosti Jazzové sekce, která byla ovšem zcela legální.⁴ Není to předmětem mého referátu a neladilo by to s tématem konference. Pro vytvoření představy připomenu okolnosti unikátního vydání Hrabalova románu *Obsluhoval jsem anglického krále* (1988). Tiskárna v rámci Podniku služeb pro obyvatele Prahy 1 (dnes firma Kaliba a spol.) ilegálně vytiskla přes pět tisíc kusů. Archy byly převezeny na Malostranské náměstí do knihárny a tiskárny Geologického ústavu Akademie věd, kde byly načerno zknihářeny.⁵ Po vydání byl kromě členů výboru Jazzové sekce vyslýchán policií také Bohumil Hrabal, který do knihy napsal věnování Jazzové sekci⁶ a věnování odmítl odvolat.

Knížní vydání vedlo k nastudování na divadle. V roce 1986 to bylo brněnské divadlo Na provázku. Dramaturg Petr Oslzlý a jeho kolegové pracovali se samizdatem jako se zcela samozřejmým vydáním. V roce 1988 uvedl tuto hru Činoherní klub v režii Ivo Krobota. Hra podle Hrabalova románu se od té doby stala kulturní samozřejmostí a kniha vyšla nakonec po listopadu 1989. Jazzová sekce však na ni nemá autorské právo a vydavatelé se na ni dokonce ani neodvolali.

Pokud jde o divadelní aktivity Jazzové sekce, je třeba připomenout zorganizování vystoupení amerického divadelního souboru Living Theatre v Praze. V rámci edice Jazz Petit pak Jaroslav Kořán s Petrem Oslzlým připravili k vydání knihu *Living Theatre* (1982), průřez tvorbou tohoto „Divadla života“ od roku 1951 do 12. 10. 1980. Včetně fotodokumentace z pražského představení Sofoklovy *Antigony* v podání Living Theatreu.

Ediční činnost Jazzové sekce byla skutečně bohatá. Vydávaly se bulletiny (např. bulletin Jazz), časopisy (např. Dvanáctka orientovaná na žánr blues) výtvarná edice Situace, plakáty, kalendáře, katalogy. Vznikla beletristicky, na literaturu faktu a rozličné umělecké druhy orientovaná edice Jazz Petit,⁷ zřízena byla unikátní čítárna. Kromě toho Jazzová sekce organizovala mnohadenní festivaly s jazzovou, jazzrockovou a alternativní hudbou, pořádala hudební parníky, filozofické přednášky, pořady v divadlech hudby. Začala se podílet na vydávání gramofonových desek, založila půjčovnu kazet. Po oficiálním zákazu tiskárnám pracovat pro Jazzovou sekci převzali iniciativu obětaví přátelé na Slovensku. Jejich zásluhou vyšly Jazz Petity *Dada* (1983) Ludvíka Kundery, *Případ Richard Wagner* (1983) Petra Rezka a málem i antologie současné americké poezie *Dítě na skleníku* Josefa Jařaba a Jaroslava Kořána. Po uvěznění členů výboru Jazzové sekce převzal rukopis Odeon. Jako samizdat Jazzová sekce vydala v edici *Dokumenty* řeč Jaroslava Seiferta *O patetickém a lyrickém stavu ducha* (1985) napsanou k příležitosti udělení Nobelovy ceny za písemnictví v roce 1984.

3 Cit. podle: Srp, K.: Výjimečné stavy. Praha 1994, s. 23–33.

4 Poslání, cíle a úkoly Jazzové sekce uvedené ve stanovách mají dvanáct bodů (a/– k/). Pod bodem d/ najdeme, že Jazzová sekce se „podílí na tiskové a ediční činnosti ve svém oboru a vyjadřuje se k náplni a koncepci příslušných materiálů“.

5 Srp, K.: Cit. dílo, s. 32.

6 „Čtenářům Jazzové sekce pro potěšení Hrabal B. Plzeňský dvůr 22.2. 82.“ Cit. podle: Hrabal, B.: *Obsluhoval jsem anglického krále*. Praha, Jazzová sekce 1982. Uloženo v archivu Jazzové sekce.

7 Jako vůbec první Jazz Petit byla vydána publikace K. Srpa Jr. a J. Vlčka *Rocková poezie* (1979), následoval Jazz Petit č. 2 *O dada, surrealismu a českém umění* (1980) J. Chalupeckého atd.

Vydávání tohoto druhu tiskovin se samozřejmě neobešlo bez problémů. Například v rámci edice Jazz Petit byla vydána ryze odborná publikace *Partitury. Grafická hudba, fónická poezie, akce, parafráze, interpretace* (1980), přesto rozpoutala obvyklý policejní kolotoč spojený s výslechy.⁸

Připomínám znovu, že Jazzová sekce fungovala jako legální organizace. Byla členem Mezinárodní jazzové federace při Hudební radě UNESCO, udržovaly se zahraniční styky, organizovaly se zájezdy na kulturní akce do Polska, připravovaly se panely pro výstavy (dilem Jazzové sekce byly poutače pro metro a mnoho set metrů panelů pro světovou výstavu známek v Praze aj.).

Podobnou institucí, která se soustavně věnovala rockové hudbě, byla Sekce mladé hudby při Sdružení hudebníků ČSR, která vydávala velmi kvalitní časopis Kruh, orientovaný na jazzovou a rockovou hudbu. Z ediční činnosti Sekce mladé hudby bych připomněl sličně vypravené publikace *Šuplík plný Zappy* Petra Dorůžky (1984), *John Lennon* Jany Mlchové a kol. (1982), *Koně k nezkracení* (1983) – překlady textů Vladimíra Vysockého a Bulata Okudžavy, *Z mého života* Františka Ringo Čecha (1983) atd. Po represích ze strany státních orgánů byla rovněž činnost Sekce mladé hudby zastavena.

Zvlášť pozoruhodným jevem norem normalizace bylo propojení Ministerstva kultury a Ministerstva vnitra. Ministerstvo vnitra mělo rozprostřeno síť svých informátorů na Ministerstvu kultury, kde tito lidé měli za svůj hlavní úkol upozorňovat svého skutečného zaměstnavatele na vše, co zasluhovalo podle jejich mínění pozornost. Podle těchto informací pak Ministerstvo vnitra vznášelo oficiální dotazy na Ministerstvo kultury, aby tíž lidé na Ministerstvu kultury ho mohli oficiálně zpravovat a klást své požadavky (samozřejmě represivního charakteru). Tato praxe zacházela dokonce tak daleko, že kterýkoliv kulturní inspektor měl právo, uznal-li to za vhodné a aniž se musel komukoliv zodpovídat, přímo přivolat k jakékoli kulturní akci pohotovostní oddílly Ministerstva vnitra a dát pokyn k jejich zásahu, ať už proti účinkujícím nebo proti publiku.⁹

Ukázkou barbarství minulého režimu byla také následující událost: Sídlem Jazzové sekce byl rodinný domek v Praze 4, zapůjčený majitelem zdarma. Na stráni před domkem vysázeli členové Jazzové sekce stromky a keře. Stromky zde zasadili také Kurt Vonnegut (v roce 1985) a John Updike (v roce 1986) při návštěvě Prahy. Na stráni u domku instalovali členové na kus žuly mosaznou desku s nápisem, že stromky byly vysázeny na počest 40. výročí ukončení druhé světové války a založení OSN. 2. 9. 1986 zatkli členy výboru Jazzové sekce. Policie stráž rozparcelovala. Přijela těžká technika a kámen vyrvala, mělo dojít i na porážení stromků.¹⁰ Kurt Vonnegut se o celé situaci dozvěděl a 14. 12. 1986 zveřejnil v *The New York Times* článek *To ani jazz nemůžou povolit!*¹¹

Dne 26. 6. 1985 bylo proti vedení Jazzové sekce vzneseno obvinění pro neoprávněné vytváření finančních prostředků spočívající v nedovolené hospodářské činnosti. Nedovolenost spočívala v tom, že Jazzová sekce pokračovala v činnosti i po rozpuštění Svazu hudebníků,¹² proti kterému se Jazzová sekce jako její pražská pobočka nesčetněkrát odvolala na Ministerstvo vnitra a také na

⁸ Srov.: Srp., K.: Cit. dílo, s. 53–55.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Srov.: Tamtéž, s. 88.

¹¹ V citované publikaci K. Srpa je na s. 88 a 89 chybně uveden název periodika a datum zveřejnění článku K. Vonneguta Jr. *Can't Prague Leave Even Jazz Alone?* Do češtiny text přeložil J. Kořán.

¹² Viz Rozsudek jménem republiky. 2T 23/86, kde se na s. 7 dočteme: „Z hlediska subjektivní stránky trestné činnosti nutno poznamenat, že rozhodnutí civilně správního úseku Ministerstva vnitra ČSR ze dne 22. 10. 1984, kterým byla rozpuštěna dobrovolná organizace Svaz hudebníků ČSR se sídlem v Praze a s působností v České republice se stalo dnem 22. 10. 1984 i vykonatelným, neboť podle §55 odst. 2 zák. č. 71/67 Sb. byl u tohoto rozhodnutí vyloučen odkladný účinek opravného prostředku. I.../Z toho vyplývá, že jakákoliv činnost obžalovaných po 22. 10. 1984 směřující k pokračování v činnosti právně zaniklé organizace musí být jednoznačně považována za činnost nedovolenou.“

Generální prokuraturu a o svém postupu informovala Ministerstvo kultury, avšak ani v jednom případě jí nebylo odpovězeno.¹³ Jazzová sekce tedy existovala nadále de jure, než byli členové zatčeni, po té zanikla de facto. Vyšetřovatel 10. správy Federálního ministerstva vnitra dr. Fiala navrhol, aby za základ případné trestné činnosti, při nakládání s finančními prostředky, byl vzat čistý zisk organizace. Ten však nebyl žádný, neboť zisk šel na úhradu faktur. Případ byl dr. Fialovi odňat 17. 10. 1985 a spis postoupen Městské prokuratuře v Praze, která jej 18. 10. 1985 převzala. O dva měsíce později (6. 12. 1985) přechází vyšetřování pod kapitána Viktora Špirka, který neoprávněný finanční zisk vyčíslil na nejméně 130 000 Kčs, jelikož oproti dr. Fialovi neodečítal náklady. Za rok poté (30. 12. 1986) soudce JUDr. Vladimír Stibořský vydal usnesení, ve kterém poukazyval na to, že v přípravném řízení jsou nedostatky, dokonce požadoval, aby od „nelegálního“ příjmu vyčísleného Špirkem nakonec na 1 702 355, 90 Kčs byly odečteny náklady za faktury tiskáren. Soudní znalkyně ing. Vilma Bellingová doplnila původní posudek o rozhodnutí soudce a astronomická suma se smrškla na necelých 150 000 Kčs. Po odečtení mezd expedientům vyčíslila detailně tzv. nedovolený zisk. Činil 62 392, 20 Kčs. Znalkyně uvedla i co je za ním: odvoz popela, vydání za telefon, za známky, kancelářské potřeby, otop apod. Nejistila daňový únik ani jiné dluhy. Přesto byli obžalovaní za účasti prokurátora Josefa Monsperta odsouzeni. Karel Srp (předseda výboru Jazzové sekce) dostal šestnáct, Vladimír Kouřil (tajemník výboru Jazzové sekce) deset měsíců, ostatní podmínku.¹⁴ V polovině května následujícího roku proběhlo odvolání, soudkyně JUDr. Píchová původní rozsudek potvrdila.

Jak jsem již uvedl, 2. 9. 1986 zatkli sedm členů Jazzové sekce a o den později ještě jednoho.¹⁵ Soud probíhal od 10. do 11. března 1987.¹⁶ Reakce domácí i světové veřejnosti byla fantastická. Průběh sporu sledovala Charta 77, Helsinky Watch, Amnesty International, Mezinárodní jazzová federace, Vídeňská následná schůzka, řada humanitních organizací. Proces se svým průběhem stal prvním velkým otevřeným odporem proti režimu. Přišli mluvčí Charty 77, též Václav Havel, lidé z VONSu), věřící i lidé z ulice, kteří poslouchali zahraniční rozhlas, v němž se věnovala soudu mimořádná pozornost.

Petice za propuštění obžalovaných podepsali přední umělci USA, Velké Británie a Francie, včetně spisovatelů jako Lawrence Farlinghetti, Allan Ginsberg, Edward Albee, Kingsley Amis, E. L. Doctorow, Marguerite Durasová, John Fowles, William Golding, William Styron, Graham

13 To vyplývá ze zápisu z výborové schůze Jazzové sekce Pražské pobočky Svazu hudebníků, konané dne 19. 3. 1985, kde je na s. 9-10 uveden přesný a obsáhlý výčet dílčí korespondence s organizacemi a institucemi (Ministerstvo kultury ČSR, Ústřední výbor KSČ, Národní výbor hlavního města Prahy, Výbor lidové kontroly, Úřad vlády ČSR, Česká národní rada, Federální národní shromáždění, Federální úřad pro tisk a informace, Ústřední výbor Svazu hudebníků, Finanční správa hlavního města Prahy, Generální prokuratura, redakce Tribuny, Mladé fronty atd.). V materiálu se mimo jiné na třetí straně konstatuje: „Dne 24. ledna 1985 byla zaslána Ministerstvu vnitra ČSR Urgence vydání rozhodnutí o rozkladu, podaném proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČSR ze dne 19. 7. 1984 č. j. VS-1-8022/84. Bez odpovědi. Urgence Pražské pobočky prokazuje, že rozhodnutí Ministerstva vnitra ČSR, civilně správního úseku, je právně zmatečné. Podanému rozkladu Svazu hudebníků nelze odejmout rozkladný účinek. V předmětném rozhodnutí Ministerstva vnitra byl nesprávně aplikován §55, odst. 2 zák. č. 71/67 Sb.“

14 Obžalovaní byli shledáni vinnými za to, že „v období po 22. 10. 1984, kdy došlo rozhodnutím Ministerstva vnitra ČSR – civilně správního úseku č. VS/1 - 11605/84 podle § 2 odst. 1 zák. č. 126/1968 Sb. k rozpuštění dobrovolné organizace Svazu hudebníků se sídlem v Praze a s působností na území České socialistické republiky, až do svého zadržení dne 2. 9. 1986, organizovali a zajišťovali i nadále výrobu, distribuci a prodej publikací vydávaných bývalou Jazzovou sekci Pražské pobočky Svazu hudebníků ČSR, čímž navazovali na svou předchozí činnost, přičemž v uvedeném období vytvořili celkový objem provozovaného podnikání v hodnotě nejméně 1 702 355, 90 Kčs, z čehož použili částku nejméně 62 392, 20 Kčs na nedovolenou spolkovou činnost, tedy: neoprávněně provozovali ve větším rozsahu výdělečné podnikání, čímž spáchali všichni ve spolupachatelství podle §9 odst. 2 tr. zák. trestný čin nedovoleného podnikání podle §118 odst. 1 tr. zák. a odsuzují se...“ Cit. podle Rozsudku jménem republiky. 2 T 23/86.

15 Konkrétně K. Srpa, V. Kouřila, J. Skalníka, T. Křivánka, Č. Huňáta, M. Drdu, V. Drdu, o den později byl zatčen E. Krčmář.

16 V citované publikaci K. Srpa je na s. 99 uvedeno chybné datum konání soudu, což však informativní hodnotu knihy Výjimečné stavy snižuje jen nepatrně.

Greene, Eugene Ionesco, Claude Mauriac, Arthur Miller, Robert Sabatier, Alan Sillitoe, Susan Sontagová, Tom Stoppard, Gordon Skilling, John Updike, Kurt Vonnegut aj., z našich exilových spisovatelů například Josef Škvorecký.¹⁷

Kdosi v té době napsal křídou na zeď budovy Ministerstva vnitra „JAZZOVOU SEKCI NEDÁME!“, tento nápis jsem si dovolil použít pro titul svého referátu.

V minulém režimu jsme se mohli a občas i v některých dnešních levicově orientovaných denících stále můžeme dočíst, že dizidenti a organizace typu Charty 77 dostávali peníze ze západu prostřednictvím špionážních agentur apod. Nehledě na tendenčnost takových tvrzení, je v případě Jazzové sekce třeba říci, že neobdržela za celou dobu svého působení ani feník. Během uvěznění členů Jazzové sekce v komunistickém kriminálu dostávaly manželky členů výboru bony od Nadace Charty 77 ve Švédsku.¹⁸

Když po listopadové revoluci proběhly rehabilitace, obdrželi členové výboru Jazzové sekce pozvánku od Nejvyššího soudu. Jednání proběhlo 24. 4. 1991.¹⁹

Z výkladu rozsudku rehabilitačního řízení vyplynulo, že již první soudní řízení proti jmenovaným bylo nezákonné. Soud se neměl vůbec konat. Obžalovaní před něj neměli být nikdy postaveni. Trest neměl být vyřčen. Již první výsledek odporoval zákonu.

Děkuji panu Karlu Srpovi za ochotu, kterou mi věnoval při studiu obsáhlých svazků vyšetřovacích protokolů a dalších objemných fasciklů s materiály, týkajícími se případu Jazzové sekce.

17 Cituji z originálu výzvy prezidentu G. Husákovi: „Dear President Husák, I/We appeal for the immediate release of Vlastimil Marek, Karel Srp, Josef Skalnik, Tomas Krivanek, Vladimír Kouril, Cestmír Hunat, Milos Drda and Vlastimil Drda, for the return to the Jazz Section of all material confiscated from its premises and for the Jazz Section to be allowed to operate freely and openly as a full member of the Musicians Union of Czechoslovakia.“ Uloženo v archivu Jazzové sekce.

18 Jméno Karla Srpa nalezneme v Neúplném seznamu spisovatelů, novinářů, publicistů, historiků a vydavatelů, podporovaných Nadací Charty 77 v letech 1978–1989, který sestavil František Janouch a zahrnul do příspěvku Stockholmská Nadace Charty 77 a podpora nezávislé literatury a jejích tvůrců. In: Česká nezávislá literatura po pěti letech v referátech. Praha 1995, s. 103.

19 Cituji podstatné: „Usnesením městského soudu v Praze z 12. května 1987 sp. zn. 5 To 68/87 a v řízení, jež mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních §254 odst. 1 tr. ř. a §256 tr. ř. 2 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k §118 odst. 1 tr. zák. v neprospěch obviněných K. Srpa, V. Kouřila, J. Skalníka, ing. Č. Huňáta a T. Křivánka. Toto usnesení městského soudu v Praze a rozsudek obvodního soudu pro Prahu 4 z 11. března 1987 sp. zn. 2 T 23/86 a řízení, které jim předcházelo, se v rozsahu vysloveného porušení zákona zrušují. Zrušují se také další rozhodnutí obsahově navazující, pokud ke změně, k níž došlo zrušením, pozbylo podkladu. Obvodnímu prokurátorovi pro Prahu 4 se přikazuje, aby vše v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.“ Cit. podle: Srp, K.: Cit. dílo, s. 182.